

Csillagászképzés Ponori-módra

Ponori Thewrewk Aurél születésének 100. évfordulója előtt megpróbáltam felmérni, hogy milyen nyomot hagyott szakmai életutamon az, hogy középiskolásként az általa vezetett szakkör tagjaként ismerkedtem a csillagászzal a Sánc utcai Uránia Bemutató Csillagvizsgálóban. Közel 60 év távlatából az emlékek sajnos már hiányosak, de ezzel nemcsak a szakkörrel kapcsolatosan vagyok így, az élet más területeire is egyre homályosabban emlékszem vissza az 1960-as évekből.

Gimnazista kamaszként Ponori Thewrewk Aurél (1921–2014) az egyik példaképem volt, ami csak utólag tudatosult bennem. Az ő hatására kezdtem eszperantóul tanulni, és éveken át úgy írtam a 4-es és 7-es számjegyeket, ahogyan tőle láttam, amikor a táblára jegyzetelt az Uránia nagy előadótermében (ami akkoriban még az első emeleten volt). Egyetemistaként aztán a hirtelenül megszokszorozódott tanulmányi kötelezettség miatt esténként nem maradt szabadidőm, emiatt felhagytam a szakkör látogatásával, majd előbb-utóbb az eszperantizmussal is, és lassan visszatértem a 4-es és 7-es számok hagyományos írásmódjához. Néhány Ponori-hatás azonban kitörölhetetlenül belém rögződött, végigkísérve szakmai pályámon. Melyek is ezek?

Legfőképpen a szakma iránti alázat, amelynek lényegét és ismertetőjegyeit nehéz szavakba önteni; már akkor is kínlódtam a kifejtésével, amikor a Ponori Thewrewk Aurélról készített portréfilmben egykori tanítványaként méltattam őt. Előadásait hallgatva, cikkeit, könyveit olvasva átsüt(ött) azokon az alapos felkészültség, mindig a téma volt a fontos, nem az előadó, illetve a szerző. A téma pedig bármi lehetett: a csillagásztörténettől kezdve a naprendszerbeli égitesteken át a legtávolabbi extragalaxisokig. Annak idején az urániás szakkörben hetente a csillagászat más-más területével

foglalkoztunk az alapoktól kezdve a legújabb fejleményekig, és Ponori Thewrewk Aurél jól érzékelhetően mindegyikben jártas volt. Hogy a legújabb szakmai ismeretekhez hogyan jutott hozzá, az számomra rejtély, mivel az 1960-as évekbeli információáramlás kőkorszakinak tűnik a jelenlegi lehetőségekhez képest. Mindenesetre az ő hatására igyekeztem mindvégig törekedni a sokoldalúságra is, ami számomra a csillagászaton belüli alapos tájékozottság iránti igényt jelentette-jelenti.

Az a lehetőség, hogy szakköri tagokként kiselőadásokat tarthattunk egy-egy konkrét témáról – sőt elvárás volt, hogy önként jelentkezzünk valamely téma ismertetésére –, jó gyakorlóterepnek bizonyult a későbbi szóbeli ismeretterjesztő tevékenységemhez is. Ezzel kapcsolatban különösen megtisztelőnek tartom, hogy amikor az MCSE újjáalakulása után az Egyesület valamelyik budapesti rendezvényén előadást tartottam, Aurél szinte mindig jelen volt a hallgatóságban. Az előadások után többnyire még váltottunk is néhány mondatot. A rövid beszélgetés során ugyanúgy értékelte az előadást, ahogyan évtizedekkel korábban a szakköri foglalkozásokon tartott kiselőadások után tette. Az értékelés lényege mindig a dicséret volt, a hiányokat, tévedéseket csak futólag említette meg mint lényegtelen apróságokat, de a legtöbbet ez utóbbiakból lehetett tanulni. Az előadás egészének dicsérete pedig biztatásként szolgált a következő előadásokhoz. Oktató-nevelő szándéka mindig leplezve maradt, de tanúsíthatom, hogy módszere nagyon hatásosnak bizonyult.

Egykori szakkörösei közül többen is csillagász vagy fizikus kutatóvá váltunk. Bár hiteles adatokra nem támaszkodhatok, de úgy gondolom, hogy nagyobb arányban, mint bármely más csillagászati szakkör tagjai közül.

Szabados László